

Obsah

Seznam tabulek a obrázků	5
Předmluva	9
1. STRANICKÁ TEORIE A TYPY STRAN	13
1.1 Definice a metody výzkumu	14
1.2 Organizační struktura a úloha stran	19
1.3 Klasifikace a vývojové typy stran	35
1.3.1 Elitní strana	37
1.3.2 Masová strana	39
1.3.3 Univerzální strana (catch-all)	45
1.3.4 Strana kartelu	58
2. ROZPORY A STRANY	65
2.1 Rozpor	65
2.2 Vztah rozporů a strany	67
2.3 Dominantní rozpory	70
2.3.1 Rozpor centrum - periférie a etnické strany ..	70
2.3.2 Rozpor církev - stát a křesťanské strany	84
2.3.3 Rozpor venkov - město a zemědělské strany ..	97
2.3.4 Rozpor třídní a strany levice i pravice	101
2.4 Struktura rozporů a strany	125
3. STRANICKÉ SYSTÉMY	138
3.1 Kritérium - sociální původ stran	142
3.2 Kritérium - počet stran	147
3.3 Kritérium - organizační uspořádání stran	155
3.4 Kritérium - model opozice	157
3.5 Kritérium - síla stran	159
3.6 Kritérium - ideologie	164
4. VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY	184
4.1 Volební právo	186
4.2 Volební systémy	195
4.2.1 Základní prvky volebního systému	195

4.2.2	Většinový volební systém	205
	Relativně většinový systém -	
	Spojené království Velké Británie	
	a Severního Irska	206
	Dvoukolový většinový systém - Francie	218
	Systém alternativního hlasování - Austrálie	223
4.2.3	Systém poměrného zastoupení	225
	Systém vázané listiny - Nizozemí	227
	Systém volné listiny - Švýcarsko	229
	Systém dodatečných míst - Německo	233
	Systém jediného přenosného hlasu - Irsko ...	240
4.2.4	Porovnání volebních systémů	245
	Odkazy a poznámky	255
	Seznam vybrané literatury	268

Tabulky

1.1	Členství v politických stranách - západní Evropa.....	22
1.2	Rozdíly - místní výbor a pobočka	43
2.1	Etnická struktura a fragmentace	73
2.2	Poměr čtyř etnik ve Švýcarsku, 1980 (% populace) ...	74
2.3	Národní identifikace v Belgii (% populace)	78
2.4	Národní identifikace ve Spojeném království (% populace)	79
2.5	Etnické a regionální strany: volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	80
2.6	Náboženská struktura a fragmentace	88
2.7	Náboženská struktura v Nizozemí, 1971 (% populace)	90
2.8	Křesťanští demokraté: volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	92
2.9	Agrární strany: volební výsledky 1950-90 (% hlasů)	100
2.10	Měření třídního hlasování (Alfordův index) v 50.-60. a 70.-80. letech	104
2.11	Komunistické strany: volební výsledky 1950-90 (% hlasů)	109
2.12	Sociálnědemokratické strany: volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	111
2.13	Sekularizované konzervativní strany: volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	118
2.14	Liberální strany: volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	122
2.15	Druhy politických stran - volební výsledky 1950-1990 (% hlasů)	124
2.16	Dimenze rozporů ve stranických systémech 22 demokracií, 1945-1980	128
3.1	Typy stranických systémů: konkurence, kooperace a souhlasnost	158
3.2	Průměr hlasů pro dvě strany, 1945-1966 (%)	161
3.3	Klasifikace stranických systémů na základě počtu a relativní síly stran	163

3.4	Průměrný, nejnižší a nejvyšší efektivní počet parlamentních stran na základě voleb ve 22 demokraciích, 1945-1980	165
3.5	Modely, třídy a typy vícestranickosti	169
3.6	Ideologická vzdálenost a překrývání (straničtí příznivci) v 70. letech 20. století	176
3.7	Ideologické spektrum stran v západních demokraciích	179
4.1	Aktivní a pasivní volební právo ve státech Evropské unie - volby do Evropského parlamentu, 1994	191
4.2	Klasifikace volebních formulí při volbách do první nebo jediné komory ve 22 demokraciích, 1945-1980	197
4.3	Hlasovací lístek ve Spojeném království	207
4.4	Všeobecné volby - Spojené království 1992, volební obvod - St.Ives	208
4.5	Výhody a nevýhody volebního systému - Spojené království	210
4.6	Všeobecné volby - Spojené království 1983	211
4.7	Všeobecné volby - Spojené království 1992 a rozdělení parlamentních míst v případě použití systému poměrného zastoupení	216
4.8	Průměrný počet hlasů pro strany na 1 poslanecké místo (všeobecné volby - Spojené království 1992) ...	217
4.9	Všeobecné volby - Francie 1988	221
4.10	Výhody a nevýhody volebního systému - Nizozemí	229
4.11	Výhody a nevýhody volebního systému - Švýcarsko	233
4.12	Všeobecné volby - Německo 1990	236
4.13	Výhody a nevýhody volebního systému - Německo	239
4.14	Výhody a nevýhody volebního systému - Irsko	244
4.15	Výhody a nevýhody většinového a poměrného systému	249

Obrazce

2.1	Homogenní společnost	136
2.2	Smíšená homogenní společnost	136
2.3	Sekční společnost	137
3.1	Osm typů stranických modelů založených na posloupnosti dichotomií	143
3.2	Autonomní rozpory a modely politických stran ve Francii, 1946-1958	150
3.3	Umírňující vliv dvoustranického systému	152
4.1	Zprostředkování mezi vůlí občana a vládou	193

volební boj o to, kdo obsadí klíčová místa v parlamentu, vládě a veřejné správě.

V České republice se tak zformoval klasický parlamentní systém, ve kterém politické strany schraňují ústřední roli. Tvorbou a přijímáním zákonů, jednáním o rozpočtu, volebních právech, vyslovení důvěry či nedůvěry a o změně vlády. K tomu všem se rozhoduje na pozadí stranického střetu v zákonodárném sboru.

Právě tato publikace nabízí rozkrývání celkové tematiky politických stran a jejich volebního střetávání. Shrnuje tradiční i nejnovější teorie a přístupy jednotlivých západoevropských a amerických politologů. Analyzují se komparativní práce autorů, jako jsou M. Weber, M. Duverger, R. Dahl, S. M. Lipset, S. Rokkan, O. Kirchheimer, R. Katz, P. Mair, E. Koole. Studium jejich metod a způsobů myšlení se seznamujeme se současnou úrovní poznání v oblasti komparace stranických a volebních systémů. Zůstáváme také poznamenáni politickým vývojem a situací v západní Evropě, České republice, Spojených státech amerických, Kanadě, Austrálii a Novém Zélandu.

V 1. kapitole se pozornost soustřeďuje na vývojové pojmy stranických modelů. Na základě sociálně historického vývoje dochází k definování čtyř typů stran: elitní - masové - univerzální - kardinální. V této souvislosti se zkoumá fungování jednotlivých prvků stranické struktury. V rámci jistého politického a společenského prostředí se určují funkce politických stran.